

TỰ ĐÁNH GIÁ BẢN THÂN CỦA THIẾU NIÊN TẠI CÁC TRUNG TÂM BẢO TRỢ XÃ HỘI TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Huỳnh Văn Sơn⁽¹⁾, Bùi Hồng Quân⁽²⁾

(1) Trường Đại học sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

(2) Sở Lao động - Thương binh và Xã hội Thành phố Hồ Chí Minh

(Bài nhận ngày 19 tháng 09 năm 2010, hoàn chỉnh sửa chữa ngày 29 tháng 11 năm 2011)

TÓM TẮT: Nghiên cứu được thực hiện nhằm mục đích tìm hiểu thực trạng tự đánh giá bản thân của thiếu niên tại các trung tâm bảo trợ xã hội trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh. Phương pháp nghiên cứu chính là phương pháp điều tra bằng bảng hỏi, được tiến hành trên 152 thiếu niên (độ tuổi từ 12 đến 15 tuổi) tại ba trung tâm bảo trợ xã hội. Nội dung tự đánh giá bản thân của thiếu niên trong nghiên cứu này được xác định bao gồm bốn nhóm giá trị: hình thức bên ngoài; năng lực; phẩm chất đạo đức; ước mơ (một dạng tự đánh giá phản ánh những giá trị trong tương lai mà cá nhân hướng tới).

Từ khóa: tự đánh giá bản thân, trung tâm bảo trợ xã hội, Thành phố Hồ Chí Minh

Nội dung

Cuộc sống luôn đòi hỏi mỗi người phải hiểu rõ chính mình để có thể thích ứng với các mối quan hệ xã hội. Nói khác đi, con người phải thường xuyên tự đánh giá bản thân. Thông qua sản phẩm của tự đánh giá, các cá nhân có thể hiểu được tâm lý, nhất là thái độ của chính bản thân mình. Đối với các nhà giáo dục, việc tìm hiểu tự đánh giá bản thân của thiếu niên, nhất là thiếu niên có hoàn cảnh đặc biệt (mồ côi, bị bỏ rơi, lang thang) là hết sức cần thiết và có giá trị trong công tác giáo dục, định hướng cuộc sống cho các em.

Trên thế giới và trong nước đã có nhiều công trình nghiên cứu về tự đánh giá và chủ yếu là nghiên cứu trên lứa tuổi thiếu niên. Tuy nhiên, ở nước ta, chưa có công trình nào đi sâu nghiên cứu về tự đánh giá của thiếu niên đang sống tại các Trung tâm bảo trợ xã hội. Trong khi đó, với

nhóm đối tượng này, tự đánh giá có vai trò đặc biệt quan trọng bởi vì đến năm 18 tuổi, nếu không tiếp tục đi học, các em sẽ phải tự lập cuộc sống của chính mình. Do vậy, nếu không đánh giá đúng bản thân, các em có thể lựa chọn hướng đi không thích hợp, thậm chí là rơi vào con đường tệ nạn xã hội.

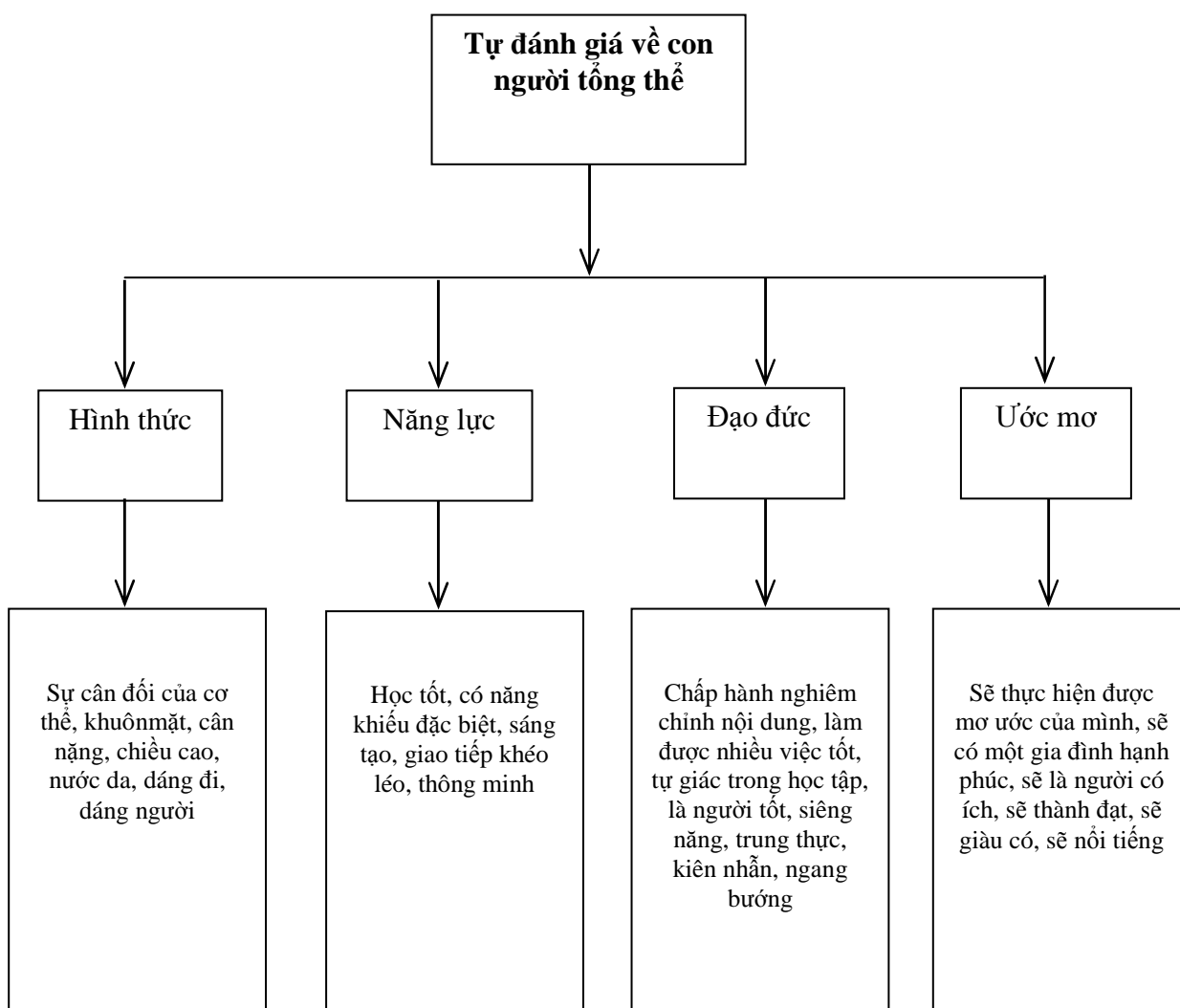
Nghiên cứu tiến hành khảo sát trên 152 thiếu niên (ở độ tuổi từ 12 đến 15 tuổi) tại 03 trung tâm bảo trợ xã hội trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh (Trung tâm giáo dục dạy nghề thiếu niên thành phố, Làng thiếu niên Thủ Đức, Làng trẻ em SOS).

Nội dung của tự đánh giá bản thân hết sức phong phú, đa dạng và sinh động bao gồm cả những đặc điểm bên ngoài cơ thể lẫn những nội dung bên trong, cả những kết quả trong hiện tại lẫn những dự định trong tương lai. Tính chất phong phú, đa dạng và sinh động này có mối

quan hệ với tính phức tạp của hoạt động mà cá nhân tham gia vào và đặc điểm tâm lý lứa tuổi. Hoạt động càng đa dạng, phức tạp thì nhân cách càng phát triển dẫn đến nội dung của tự đánh giá bản thân và khả năng tự đánh giá bản thân của cá nhân càng được nâng cao. Do đó, khi xem xét tự đánh giá bản thân của mỗi người phải dựa trên cơ sở hoạt động của người

đó. Trong phạm vi đề tài này, khách thể nghiên cứu là những thiếu niên có hoàn cảnh đặc biệt nên chúng tôi xác định bốn nhóm giá trị chính trong tự đánh giá bản thân của thiếu niên đó là: hình thức bên ngoài, năng lực, đạo đức và ước mơ. Căn cứ vào hoàn cảnh và đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi thiếu niên, chúng tôi đưa ra các giá trị cụ thể được minh họa qua sơ đồ 1.1.

Sơ đồ 1.1. Nội dung TĐG của thiếu niên

Nhóm nghiên cứu sử dụng thang đánh giá dựa trên thang mức độ phân cách để thiếu niên lựa chọn 1 trong 5 mức đánh giá: 1: hoàn toàn sai, 2: sai, 3: phân vân, 4: đúng, 5: hoàn toàn đúng. Căn cứ trên kết quả điều tra bảng hỏi, sau khi mã hóa, cho điểm từ 1 – 5 điểm tương ứng với câu hỏi có 5 phương án trả lời sẽ tiến hành

xử lý thống kê, tính điểm trung bình theo từng nhóm biểu hiện và điểm trung bình chung cho cả bốn nhóm. Trên cơ sở điểm trung bình đó, nhóm nghiên cứu quy ước thành ba mức điểm: thấp, trung bình, cao tương ứng với mức độ KN TĐG của TN theo ba mức: thấp, trung bình và cao, cụ thể như sau:

Bảng 1.1. Cách tính điểm mức độ kỹ năng tự đánh giá của thiếu niên

Mức độ	Điểm trung bình
Thấp	Từ 1,0 – 2,50 điểm
Trung bình	Từ 2,51 – 3,5 điểm
Cao	Từ 3,51 – 5,0 điểm

Kết quả nghiên cứu cho thấy tự đánh giá của thiếu niên tại các trung tâm bảo trợ xã hội trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh đối với các

nhóm giá trị ở mức trung bình (điểm trung bình là 3.19).

Bảng 1.2. Tự đánh giá của thiếu niên tại các trung tâm bảo trợ xã hội trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh đối với các nhóm giá trị

STT	Nội dung	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
1	Hình thức	2,94	0,99
2	Năng lực	3,13	0,48
3	Đạo đức	3,30	0,50
4	Ước mơ	3,36	0,63
Điểm trung bình chung		3,19	0,73

Trong những nội dung của tự đánh giá, ước mơ được thiếu niên đánh giá cao nhất. Đây cũng là một dạng của tự đánh giá nhưng lại phản ánh những giá trị trong tương lai mà cá nhân hướng tới. Điểm trung bình của tiêu chí

này là 3,36 – cao nhất trong các nội dung tự đánh giá.

Để hiểu sâu về ước mơ của thiếu niên, chúng tôi đưa ra năm ước mơ cụ thể để các em đánh giá. Kết quả, ước mơ về một gia đình hạnh

phúc được thiếu niên lựa chọn nhiều nhất (điểm trung bình là 3,68). Đây là mong ước hết sức bình dị nhưng cũng thật “xa xôi” đối với các em. Có lẽ, do trải qua tuổi thơ kém may mắn nên thiếu niên thường khao khát sau này sẽ có một gia đình hạnh phúc để có thể bù đắp lại những tháng ngày bất hạnh của mình. Khi trò chuyện cùng các em, hầu hết đều mong ước sau này sẽ lập gia đình và cố gắng để xây dựng gia đình hạnh phúc. Em T.N.H ở làng trẻ em SOS thành phố Hồ Chí Minh chia sẻ: “Ước mơ lớn nhất từ bé đến giờ của em là một gia đình có cả ba và mẹ sống vui vẻ bên nhau. Bây giờ, em không thể có được điều này nên em sẽ cố gắng xây dựng một gia đình thật sự hạnh phúc cho con mình...” Đứng ở vị trí thứ hai là ước mơ sẽ trở thành người có ích (điểm trung bình là 3,64). Đây là một nét rất đáng quý trong suy nghĩ của các em. Kết quả phỏng vấn cũng cho thấy những minh họa khá cụ thể. Đa phần thiếu niên đều mong muốn khi lớn lên, sẽ trở thành người có ích cho xã hội, trở thành người cha, người mẹ tốt để nuôi dạy con cái nên người, không phải chịu cảnh thiệt thòi như mình. Em T.N.Q Trung tâm giáo dục dạy nghề thành phố Hồ Chí Minh tâm sự: “Em sẽ cố gắng học nghề tốt để sau này có thể có được một việc làm tốt có ích cho xã hội, em không muốn mình làm những việc không tốt như ba mẹ...” Ước mơ về sự thành đạt đứng ở vị trí thứ ba (điểm trung bình là 3,52). Điều đáng trân trọng là ước mơ của các em thường gắn với các giá trị xã hội như: giúp đỡ người nghèo, làm từ thiện, trở lại trung tâm phục vụ... Ước mơ về sự giàu có và nổi tiếng xếp ở vị trí thứ tư và thứ năm (điểm

trung bình lần lượt là 3,0 và 2,96). Như vậy, qua ước mơ của thiếu niên có thể thấy rằng: các em hướng tới các giá trị tinh thần hơn là những giá trị vật chất và các em có sự quan tâm đến các giá trị xã hội.

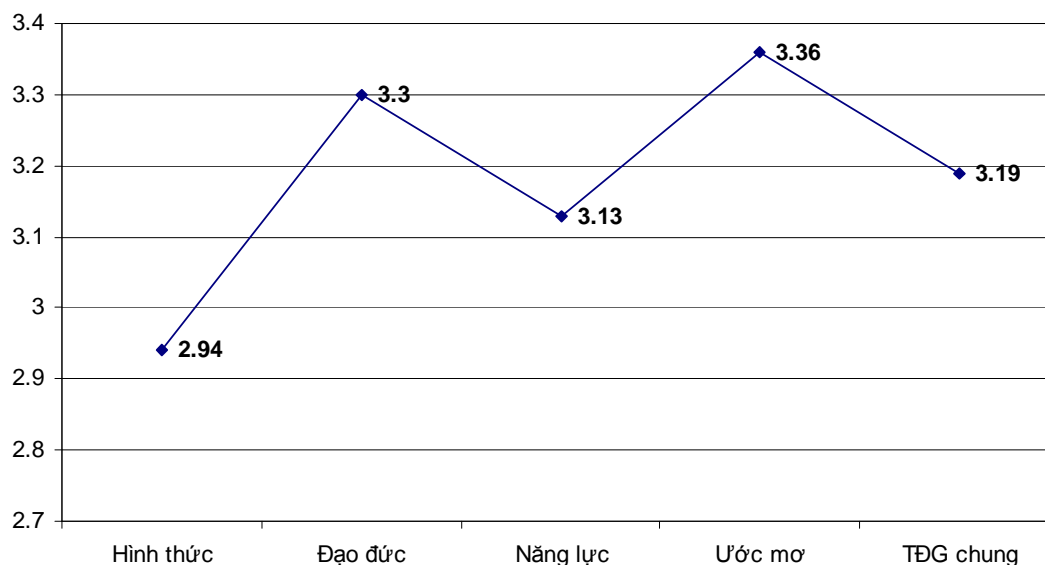
Khi tìm hiểu về tự đánh giá của thiếu niên đối với các nhóm giá trị ở hiện tại, nhóm giá trị về đạo đức được thiếu niên đánh giá cao nhất (điểm trung bình là 3,30). Tìm hiểu cụ thể về chín biểu hiện của đạo đức cho thấy, có hai biểu hiện được thiếu niên đánh giá ở mức cao (chấp hành nghiêm túc nội quy trung tâm - điểm trung bình là 3,75 và làm được nhiều việc tốt - điểm trung bình là 3,52). Bảy biểu hiện còn lại (ý thức tự giác, là người tốt, siêng năng, trung thực, kiên nhẫn, tế nhị, ngang bướng) được thiếu niên đánh giá ở mức trung bình. Qua tìm hiểu thực tế và phỏng vấn những cán bộ làm công tác quản lý tại các trung tâm cho thấy, ngoại trừ một bộ phận nhỏ thiếu niên đôi khi vi phạm nội quy trung tâm thì đa phần thiếu niên đều có ý thức tốt, ngoan ngoãn, nghe lời thầy, cô. Có một số điểm đáng để quan tâm trong tự đánh giá của thiếu niên về đạo đức đó là biểu hiện “là người tốt” chỉ được đánh giá ở vị trí thứ ba và biểu hiện “trung thực” ở vị trí thứ sáu. Thiếu niên có xu hướng đồng nhất một vài biểu hiện không tốt với giá trị chung của con người nên cho dù những sai lầm ở quá khứ như không nghe lời bố mẹ, ham chơi hay ở hiện tại như trốn học đi chơi điện tử đều làm cho thiếu niên đánh giá tiêu cực về bản thân. Bên cạnh đó, trong thời gian sống lang thang ngoài đường phố, có những khi không kiếm đủ tiền, các em đã làm những việc không trung

thực. Em T.N.T ở Làng thiếu niên Thủ Đức cho biết “Khi còn sống lang thang ngoài đường phố, em sống bằng tiền bán vé số dạo, có những khi em đói quá, vé số không bán được, đi ngang qua nhà người dân, em đã lấy trộm đồ để đi bán lấy tiền mua đồ ăn”. Do đó, các em đánh giá về tính trung thực của mình ở vị trí thấp so với những yếu tố khác.

Thiếu niên tự đánh giá năng lực chung của mình ở mức trung bình (điểm trung bình là 3,13). Trong năm biểu hiện cụ thể về năng lực, thiếu niên đánh giá cao nhất là năng lực học tập (điểm trung bình là 3,30), đứng thứ hai là năng khiếu đặc biệt (điểm trung bình là 3,22), thứ ba là năng lực sáng tạo (điểm trung bình là 3,20), thứ tư là khả năng giao tiếp (điểm trung bình là 3,07) và cuối cùng là sự thông minh (điểm trung bình là 2,84). Xem xét số liệu thống kê cụ thể cho thấy, có 45,8% thiếu niên cho rằng mình học tốt, 35,3% thiếu niên phân vân và 18,9% không đồng ý rằng mình học tốt. So sánh với kết quả học tập thực tế của các em có sự không đồng nhất. Trong khi chỉ có 18,9% thiếu niên học xuất sắc và giỏi nhưng có tới 45,8% thiếu niên cho rằng mình học tốt. Có thể, các em đánh giá chủ quan về năng lực học tập của mình mà không dựa vào căn cứ thực tiễn là kết quả học tập hoặc cũng có thể, theo các em, kết quả khá cũng được coi là “học tốt”. Qua tìm hiểu thực tế, một bộ phận thiếu niên có năng khiếu hết sức đặc biệt như: diễn xuất, ca nhạc, nhảy hiện đại, xiếc, thể thao, vẽ tranh,

văn chương... nhiều thiếu niên đã từng tham gia đóng phim nổi tiếng và tham gia cuộc thi “Nét vẽ xanh” và đạt được giải thưởng cao cấp thành phố. Về năng lực giao tiếp, dù có vai trò rất quan trọng, thực hiện chức năng thiết lập và vận hành các mối quan hệ xã hội nhưng lại có đến 67,9% thiếu niên phân vân và cho rằng mình giao tiếp không tốt. Em T.T.X ở Làng thiếu niên Thủ Đức chia sẻ: “Với bạn bè thì em thoải mái lắm nhưng gặp người lạ em cảm thấy thiếu tự tin và có một sự lo sợ gì đó để có thể nói chuyện một cách tự nhiên...”.

Trong các nhóm giá trị, hình thức được thiếu niên đánh giá thấp nhất (điểm trung bình là 2,94). Có thể hiểu được điều này là do, trước những thay đổi nhanh chóng, thiếu cân đối... về dáng vẻ bề ngoài trong thời gian dậy thì làm cho các em chưa kịp thích ứng và không thật sự hài lòng về hình thức của bản thân. Tiến hành kiểm nghiệm T - Test cho thấy, có sự khác biệt về tự đánh giá của thiếu niên về hình thức giữa nam và nữ. Các em nam tự đánh giá về hình thức của mình cao hơn so với các em nữ (điểm trung bình tự đánh giá về hình thức của nam là 3,04 và của nữ là 2,67). Điều này phản ánh tâm lý đặc trưng của giới tính: nữ thường quan tâm và yêu cầu cao về hình thức bên ngoài trong khi nam thường không quan trọng chuyện này nên thiếu niên nam sẽ “dễ dãi” hơn khi tự đánh giá hình thức của mình nên kết quả cao hơn so với nữ.

Biểu đồ 1.1. Điểm trung bình tự đánh giá của thiếu niên

Như vậy, dù có sự khác biệt về điểm trung bình tự đánh giá của thiếu niên đối với các nhóm giá trị: hình thức (2,94), đạo đức (3,30), năng lực (3,13), ước mơ (3,36) nhưng đều trong mức trung bình. Điều này có nghĩa là sự khác biệt về điểm trung bình giữa các nhóm giá trị là không có ý nghĩa thống kê. Kết quả tự đánh giá chung cũng nằm trong mức trung bình (điểm trung bình là 3,19). Với thực trạng này, các cán bộ làm công tác quản lý, giáo dục thiếu niên tại các trung tâm cần tăng cường hoạt

động giáo dục bằng nhiều hình thức sinh động, thiết thực như sinh hoạt chuyên đề kỹ năng sống, tham quan thực tế, tổ chức sinh hoạt và giao lưu với các bạn thiếu niên bình thường, các tổ chức Đoàn – Hội, tổ chức đa dạng các hình thức thi đua và sinh hoạt năng khiếu....Dưới các hoạt động này, các em có điều kiện rèn luyện và thể hiện sự tự tin nhiều hơn trong cuộc sống, nhất là giáo dục các giá trị đạo đức để thiếu niên hoàn thiện nhân cách, trở thành người có ích cho gia đình và xã hội.

SELF-EVALUATION OF ADOLESCENTS AT SOCIAL SPONSOR CENTERS IN HCM CITY

Huynh Van Son⁽¹⁾, Bui Hong Quan⁽²⁾

(1) HCMC University of Pedagogy

(2) HCMC Department of Labour-Invalids and Social Affairs

ABSTRACT: *The goal of the study is to explore self-evaluation of adolescents at some social sponsor centers in HCM city. Questionnaire survey is the main research method which is decided on 152 – adolescent sample (from the age of 12 to 15) at three social sponsor centers. The Self-evaluation content comprises four value groups: appearance; ability; moral quality; wish (the self-evaluation form shows values in the future each individual looks towards.*

Key words: *self-evaluation of adolescents, social sponsor centers, HCM city.*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Tiến sỹ Tâm lý học, Đại học Sư phạm Hà Nội, (2000).
- [1]. Nguyễn Thanh Bình, *Giáo trình giáo dục kỹ năng sống*, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm Hà Nội, (2007).
- [2]. Việt Hà, *Tìm hiểu bản thân tự hoàn thiện mình*, Nhà xuất bản Tổng hợp, Đồng Nai, (2000).
- [3]. Đào Lan Hương, *Nghiên cứu sự tự đánh giá thái độ học tập môn toán của sinh viên Cao đẳng Sư phạm Hà Nội*, Luận án
- [4]. Đỗ Ngọc Khanh, *Nghiên cứu sự tự đánh giá của học sinh trung học cơ sở ở Hà Nội*, Luận án Tiến sỹ Tâm lý học, Đại học Sư phạm Hà Nội, (2005).
- [5]. Huỳnh Văn Sơn, *Nhập môn kỹ năng sống*, Nhà xuất bản Giáo dục, (2009).
- [6]. Huỳnh Văn Sơn, *Mô hình kỹ năng sống hiện đại*, Trường Đại học Lê Duẩn, Hà Nội, (2010).